

Kulturhistorisk rapport

Udgravning i Støvring Ådale

Landsby og gravplads fra ældre jernalder

J.nr. ÅHM 6800

Udgravning efterår 2017.

Rapport udfærdiget af: arkæolog Rie Bloch

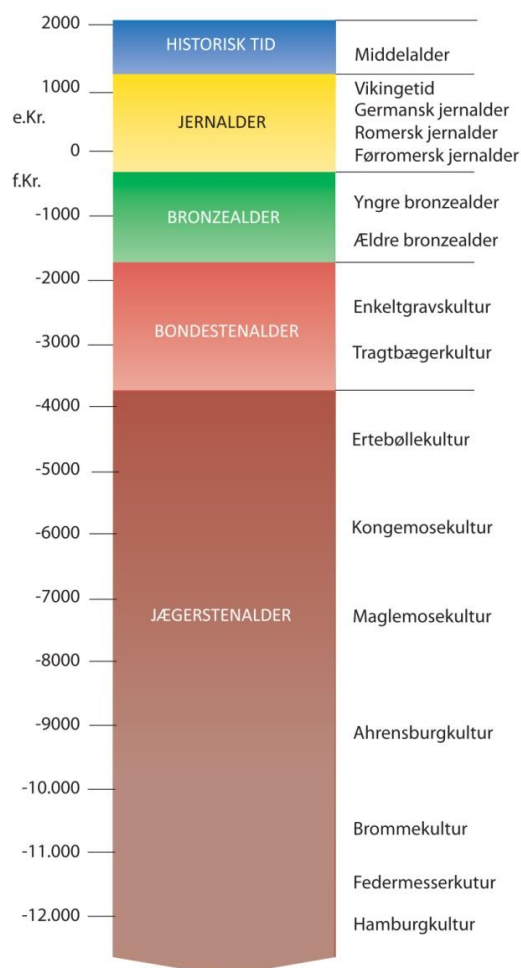
Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	2
Undersøgelsens resultater	3
Sammenfatning og perspektivering	4
Hvis du vil vide mere	4
Udgravningsdata.....	5

Indledning

For omkring 2000 år siden var området i og omkring Støvring by bosat af jernalderbønderne og deres husdyr. I områderne omkring deres huse og gårde, har der været plads til at dyrene kunne græsse, og vandet i den nærliggende ådal har været optimalt for både dyr og mennesker. Samtidig har man også begravet sine døde i nærheden af landsbyen, så man altid havde sine forfædre nær sig.

Arkæologiske undersøgelser giver os jævnligt nye informationer om, hvor og hvordan mennesker i forhistorien boede og levede, og når vi er heldige, finder vi også ud af, hvordan de er begravet. Under udgravningerne i Støvring Ådale, havde arkæologerne mulighed for at komme nærmere ind på jernaldermenneskernes liv og død, og gjorde derved flere interessante fund.

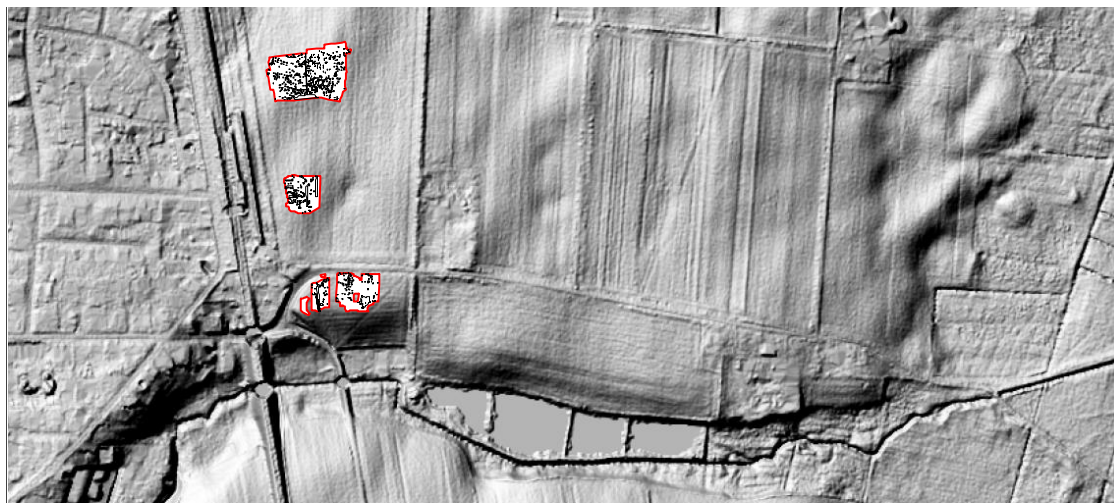
Undersøgelsens baggrund

I forbindelse med den omfattende udstykning af byggegrunde, øst for Støvring by, ønskede Rebild Kommune at få afklaret om der var risiko for at påtræffe fortidsminder på det pågældende areal. I foråret 2017 kontaktede kommunen derfor Nordjyllands Historiske Museum, der anbefalede kommunen at få foretaget en større arkæologisk forundersøgelse

Der var i forvejen foretaget to forundersøgelser, i hhv. 2008 og 2016, forud for tidligere arkæologiske udgravninger i området. Disse viste begge spor efter jernalderbebyggelse, og kommunen anmodede derfor også om en forundersøgelse forud for nærværende arkæologiske udgravning.

Forundersøgelsen blev foretaget i juni 2016, og afslørede at der på en stor del af det berørte areal fandtes bevarede rester af en jernalderlandsby. Denne blev derfor indstillet til udgravning, som blev foretaget i efteråret 2018. Udgravningen er fordelt på tre områder: område A, område B og område C.

Lokalområdet i oldtiden

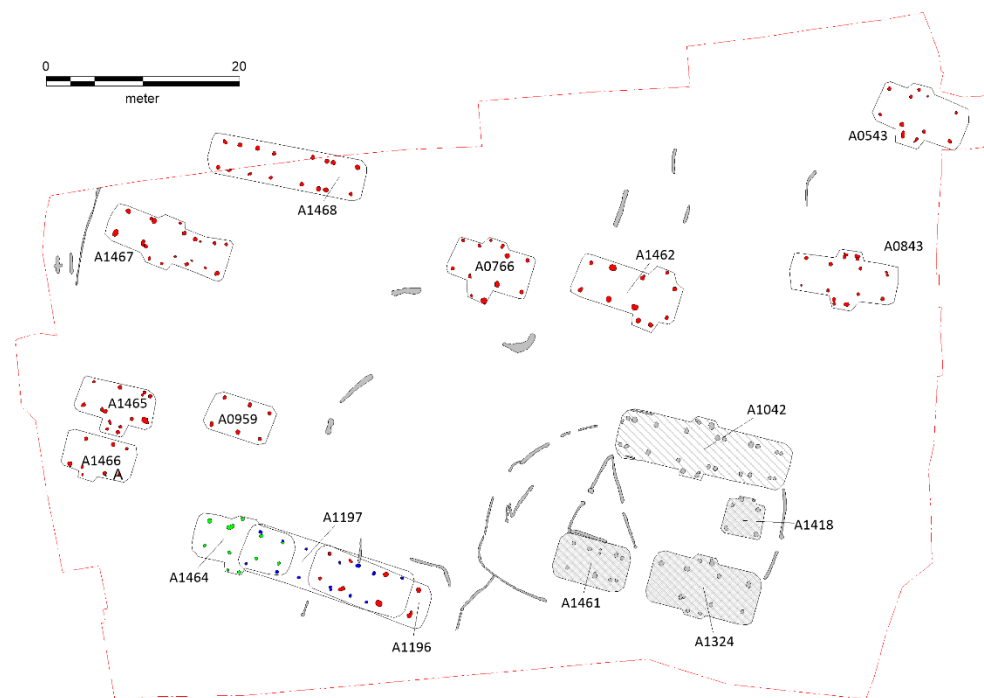

Figur 1. Lidarkort over typografien og terrænet i områder omkring Støvring. ©COWI

Jernalderlandsbyen lå på et relativt fladt område, der skrånede en smule mod syd, ned til Støvring Ådal (fig. 1). Hele området mellem Mastrup Bæk, Skiveren Å og Lindenberg Å har været attraktivt for bosættelse gennem de fleste forhistoriske perioder, inklusiv jernalderen. Her har ådalen kunne anvendes til vandtransport, samt som forsyning til dyr og marker. Derudover har dyrene kunne græsse på de store engarealer, og den forholdsvis sandede jord, har været nem at opdyrke.

Undersøgelsens resultater

Omkring år 0, i det vi kender som *førromersk jernalder*, begynder der så småt at danne sig mindre landsbyer i Danmark. Disse består af såkaldte treskibede langhuse i større eller mindre koncentrationer, og somme tider også med hegn imellem. På Støvring Ådale-lokaliteten blev der fundet 16 treskibede langhuse, flere hegneheder samt et enkelt gårdsanlæg der består af flere forskellige bygninger, og en omgivende indhegning (fig. 2). Disse er alle spor efter jernalderbøndernes levevis og hverdag.

Figur 2. Oversigt over 15 af de 16 treskibede huse, udgravet i det nordligste område A. I det sydøstlige hjørne ses udgravningens ene gårdkompleks med tre treskibede langhuse, en såkaldt økonomibygning samt indhegninger på gårdspladsen og rundt om denne.

Ud over de mange langhuse viste udgravningen også spor efter jernaldermenneskernes begravelsesskik i form af fire såkaldte jordfæstegrave. Selve knoglerne fra de døde var ikke bevaret i nogle af gravene, men det var gravgaverne til gengæld. Det var især fine kar i keramik, der var begravet med den døde, og i de fleste tilfælde mere end ét kar i den samme grav. Karrene havde flotte mønstre der vidner om, at det har været vigtigt for jernaldermenneskerne, at give deres døde nogle fine ting med i døden (fig. 3). Den keramik vi finder på jernalderbopladsen, er ikke nær så flot mønstret, hvis der overhovedet er mønstre på.

Figur 3. Eksempel på et af karrene fra jordfæstegravene. Dette er fint ornamenteret med trekanter og buer, og har tilmed en enkelt hank.

Det treskibede hus

I et treskibet hus bæres taget af to rækker af kraftige stolper, placeret ned igennem husets midte. Hustypen kaldes treskibet, da det i tværsnit kan opdeles i tre dele - mellem og på hver side af de to rækker tagbærende stolper.

Husene har haft stolper til ydervægge og andre opdelinger i huset - som skillevægge, båse til dyrene osv. - men disse er kun i heldige tilfælde bevaret. Husene er aflange og oftest 5-6 m brede. De kaldes derfor langhuse, når de er så lange, at de er brugt som bolig. Der er også mindre bygninger, som har været brugt som fx arbejds- og opbevaring. Indgangene er i langhusenes lange vægge, og indrettes oftest med bolig i den ene ende (mod vest) og stald i den anden (mod øst).

Treskibede huse bygges i det meste af bronzealderen, jernalder og vikingetid - samlet en periode på omkring 2000 år (1.500 f.kr.-1.050 e.kr.).

Jordfæstegrave med et eller flere kar er meget almindelige gennem førromersk jernalder og ældre romersk jernalder, i store dele af Danmark.

Sammenfatning og perspektivering

Gårdstrukturen fra Støvring Ådale-udgravningen er nærmest fuldstændig ligesom den, der blev udgravet af Nordjyllands Historiske Museum i 2015, i Bonderup Bakker. Denne ligger blot 5 km nord for Støvring Ådale-lokaliteten, hvilket antyder at der har været en lokal stil i konstruktionen af gårde, i den tidlige jernalder.

Mindre end 500 meter nord for Støvring Ådale er der også tidligere fortaget arkæologiske udgravninger. Her blev der fundet 21 jordfæstegrave, magen til dem der er fundet på Støvring Ådale-lokaliteten. Der er altså tale om et større område i og omkring Støvring, hvor jernalderbønderne har boet i landsbyer og drevet deres agerbrug.

Med de supplerende oplysninger om jernalderens bosættelse og begravelsesik, bidrager undersøgelserne ved Støvring Ådale til vores viden om jernaldersamfundet i Nordjylland. Undersøgelsens resultater vil således kunne indgå i fremtidig forskning på området.

Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende oversigtsværker.

Danmarks Oldtid, Ældre jernalder 500 f.Kr.-400 e.Kr. af Jørgen Jensen, 2003, Gyldendal.

Udgravningsdata

Støvring Ådale, Støvring

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. ÅHM 6800
- Fund & Fortidsminder: 12.05.02 sb 225
- Kulturstyrelsen jnr. 17/03332
- Bygherre: Rebild Kommune
- Undersøgt areal: ca. 8000 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Arkæolog Poul Nissen, daglig leder
 - Arkæolog Nikoline Larsen; arkæolog Ina Thegen; arkæolog Rie Bloch og arkæolog Karin Johannsen.
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg